

ÇAĞDAŞ SANAT ESERLERİ VE ANLAMLARI: ÇAĞDAŞ SANAT MÜZELERİNİN SANAL MÜZE OLARAK VARLIĞI

Hatice UTKAN ÖZDEN

Cite this article as:

Utkan Özden, Hatice (2019). Çağdaş Sanat Eserleri ve Anlamları: Çağdaş Sanat Müzelerinin Sanal Müze Olarak Varlığı. UNIMUSEUM, 2 (2), 59-62. DOI:

ÖZ

Müzeler, son yıllarda mesaj alma ve verme mecrası olarak konumlanan kurumlar olarak öne çıkmakta bu nedenle birçok farklı alanda yenilikleri takip etmektedirler. Bir yandan, sanat eserlerini doğru temsil etme görevlerini desteklerken, diğer yandan eserler aracılığıyla topluma mesajlar verme ve sanatı daha çok kişiye iletme konusunda önemli görevler edinmişlerdir. Bu duruma çağdaş sanat müzeleri açısından bakıldığında ise, çağdaş sanatı doğru anlama ve anlatma ve sanatı kamusal alanda doğru ifade etme gibi konular üzerine yetkin kurumla görürüz. Sanal ve dijital ortamda yer alan müzeler ise bu konuda daha yetkin hale gelmişlerdir ancak, müzelerin sanallaşması, sanat eserlerini doğru temsil etme ve sanat eserinin değerini ortaya çıkarma konusunda büyük tartışmalara yol açmışlardır. Heidegger, Sanat Eserinin Kökeni adlı eserinde sanat eserinin kendi başına ve çevresiyle birlikte değerlendirilen bir anlama sahip olduğunu söyler. Sanat eseri dünyaya aittir ama aynı zamanda, tek başına, kendi anlamıyla da bir dünya yaratır. Bu bağlamda müzelerdeki sanat eserleri de ancak çevresiyle iletişimde olduğu sürece anlam taşır. Sanat eserleri sadece obje değil, kültürel anlam taşıyan objelerdir. Dijital ve sanal müzede de bu anlamın kaybolmaması ve taşınması gerekmektedir. Bu makale, dijital ve sanal müzelerde sanat eserlerinin anlamlarını koruma ve ziyaretçiye doğru şekilde ulaşma konusunu, Heidegger'in Sanat Eserinin Kökeni adlı eseri üzerinden incelemektedir.

Anahtar kelimeler: dijital müze, sanal müze, çağdaş sanat eseri, müze ziyaretçisi, çağdaş sanat

ABSTRACT

In recent years museums become more of a medium of receiving and giving messages to the public and they have started to follow the latest developments in each area. On one hand, they have given serious thought on supporting transferring the right knowledge of artworks and on the other hand, they ameliorated their role in giving messages to the public and engaging the public in art. When this situation is taken from contemporary art museums' side, we see institutions that are competent in terms of understanding and transferring art. While virtual and digital museums become more and more competent in engaging audiences in art, we face another debate that raises questions for acknowledging the right meaning of artworks and how virtual museums present the right meaning of contemporary artworks in the best way they can. In The Origin of the Work of Art, Heidegger claims the true meaning of an artwork can only be existed and understood within its environment and each artwork is also a 'world' by itself. Within this concept, it is only be said, the artworks can only be existed and understood as long as they have been in a relation to each other.. artwork is not just an object but a cultural value that carries meanings. In virtual museums, artworks need to carry this meaning and cultural value. This article argues how the meanings of artworks are conserved and transferred to the audience in virtual museums, within the concept of Heidegger's The Origin of the Work of Art.

Keywords: digital museum, virtual museums, contemporary artwork, museum audience, contemporary art

Giriş

Dijital alanlardan bahsederken, dijital müzecilik ya da sanal müze de bu alanda etkin bir yenilik olarak gündeme gelmiştir. Sanal müze kitle medyasının bir parçası olarak kabul edilmekte ve müzelerin sadece sanat eserlerini 'depolayan' kurumlar olmadığını ifade eden uzmanlar da sanal müzeyi müzenin sınırlarını yıkmasının bir parçası olarak görmektedir. (Karp, 2004: 45-51) Eğer müze öğrenim amaçlı kullanılan bir kurumsa, sanal müze, müzecilikte amacına ulaşan bir mecradır. Bu bağlamda, sanal müzelerde görsel bilgilerin yanı sıra, sesli - görüntülü ve yazılı bilgiler de önemlidir. ancak, sanal ve dijital alandaki müzelerin aynı zamanda eserlerin orijinalliğini korumak ve doğru anlamını ziyaretçiye aktarmak gibi bir görevi de vardır ve müzelerin dijital alanda varlıkları ve aktiviteleri onların güvenilirliğini ve canlılığını da ifade eder. (Rentschler, Gilmore 2002: 745-760)

Konu çağdaş sanat müzelerdeki eserlerin doğru konumlanması ve dijital alanlarda da doğru ifade edilmesine geldiğinde ise müzelerin eserleri çevrimiçi ortamlarda nasıl ifade ettikleri önem kazanır. Sanal olarak sunulan sergilerde sanat eserleri farklı anlamlandırılabilir. Ancak, ziyaretçi ile iletişimin kesintisiz olması ve dünya çapında erişimi olanaklı kılmak amacıyla gerçekleştirilen fiziksel anlamda bir mekana ihtiyaç duymaz. (Erbay, 2011: 77)

Fiziksel alana ihtiyaç duyulmaması, sanat eserlerinin sergilenme şeklini değiştirir ama onların anlamlarından değer kaybettirmez. Bazı durumlarda sergilenen eserler, değerlerine uygun olarak, web sitelerinde ve sanal sergi alanlarında kullanılan araçlarla doğru ifade, doğru bilgi gibi destekleri kullanılarak gerçek değerleri öne çıkmaktadır.

Müzeler sadece fiziksel objelerle dolu değildir. Bu objelerin kendilerine göre manifestoları ve anlamları vardır. Her obje, anlamla donanmış bir eser ve bizim algımıza göre ayrımsanabilecek eserdir: Bir ziyaretçi bir eserin kimliğini anlayabiliyorsa, ancak o zaman gerçek anlamına erişebilir. (Hagberg, 2016: 261-293)

Sanal müzelerin fiziksel bir alana sahip olmaması onların eserler için doğru bir sergileme ortamı yaratabilecekleri ihtimalini elinde tutar. Bu konuda, sergileme ve sunum tekniklerini de geliştirebilmeleri ve bir çağdaş sanat eserinin aslında ilk üretildiği ya da ait olduğu ortama uygun sergileme alanında doğru sunulabilme olanağını artırır. Aslında, bir sanat eserinin anlamından bir şey kaybetmeden doğru sergileme şansını doğurabilir. Ancak, çevrimiçi olarak eser görme konusunda da farklı düşünceler de mevcuttur. Bazı müzelerin sanal olarak da eserleri sergileme ihtiyacı bulunurken, bazı çağdaş sanat müzeleri de sadece dijital alanlarda yer almaktadır. Bu konuda yine sanat eserinin anlamı ve kavrayış biçimi önem kazanmaktadır. Bunun nedeni ise Heidegger'in de söyleminde ortaya çıkmaktadır: Eserin anlamı doğru algılanmıyorsa sanat tarihindeki yeri ve eleştirisi de doğru algılanmaz. (Rodrigues, 2016: 199-216). Heidegger'e göre, bir eseri çevresi ve ait olduğu yer olmadan açıklamak imkansızdır. Ait olduğu

yer, mekan ya da alan, o eserin gerçek anlamını ifade edebilecek güce sahiptir.

Sanal müzenin en belirleyici farkı sergiledikleri nesnelerin gerçekliği ile sınırlıdır. Fiziksel bir müzenin işleyişi çok daha fazla zaman, emek ve parasal yatırım gerektirir. Bu açıdan bakıldığında sanal müze, müze kavramına yeni bir tartışma boyutu getirmektedir. Bir çok olumsuz yoruma rağmen, sanal müze uygulaması sanat müzelerine özgü olduğu zaman genellikle kültürel mirasın en iyi şekilde dış dünyaya, yurt dışı ülkelere yayılabileceği alan olarak görülmektedir. Sanal müze ziyareti etkinliği ile dünyanın her hangi bir yerindeki kullanıcı evrensel kültür mirası olan müzeleri gezme fırsatı bulur. (Demirboğa, 2013, 22)

1. Sanal müzelerde çağdaş sanat eserlerini anlamlandırma

Sanal müzeler sayesinde ziyaretçiler müzelerdeki eserleri rahatlıkla görebilmekte hatta onlar hakkında detaylı bilgiler alabilmektedir. Sanal müze ve gerçek müzede eserleri algılama açısından büyük fark vardır. Bazı uzmanlar bu farkın müze ziyaretini etkileyeceğini savunmaktadırlar. Diğer yandan, sanal gezinti bazı eserleri daha iyi inceleme ve onlarla ilgili daha detaylı bilgi sahibi olmayı beraberinde getirir. Her ne kadar bilgisayar başındayken yapılan gezi, asla gerçeği gibi olmasa da, eserlerin her biri hakkında okuma yapmak, eserleri incelemek sanal müze tecrübesiyle birlikte mümkün kılınmıştır. Bu konuyla ilgili bazı tartışmalara da yer vermekte yarar vardır. Bu konuda Walter Benjamin'in eserlerin orijinalliğini ele alan söylemini de değinmek gerekir. Benjamin'in eserin "aura" adını verdiği orijinalliğinin sanatın tek ve nadir, gerçek değerinin olduğunu ifade eder. Sanat eserleri ait olduğu ortamlardan çıkıp başka ortamlara yönlendirildiğinde aurasının kaybolacağını ifade eder. Quatremere özellikle de dini eserlerin yerlerinden hareket ettirilmemesi gerektiğine inanmaktadır ama bu durum sanat eserleri için de geçerli olacaktır. Sanal müze uygulamalarında eserlerin görüldüğü yerler izleyiciye bu nedenle yeterince ilgi çekici ya da etkileyici gelmeyebilir.

"Sanat hem yüksek işlerden birisidir ve bize geçmişten bir şeyler bırakmalıdır. Böylece, gerçekliği ve hayatı taşır ve gerçekliğin gerekliliğinde kalmaktansa bizim düşüncelerimizin içine girer ve yüksek bir mekanda kalır." (Hegel, 1975: 10)

Hegel'in bu söylemi de Quatremere ve Adorno'nun söylemleriyle bağdaştırılabilir. Adorno ve Quatremere'in söylemleri sanat eserinin 'değer' söylemlerini destekler. Sanat, kişilerin düşüncelerinde yüksek yerde olmalıdır çünkü 'gerçekliği' yansıtmaktadır. Sanal müze sanat eserinde ihtiyaç duyulan bu gerçekliği eksik yansıtabilir. Quatremere, Heidegger gibi, sanat eserinin olduğu mekana ait olduğunu ve bu mekanın aynı zamanda geçmişi, gerçekliği ve çevreyi ifade ettiğini söyler. Ancak kendi yerinden etrafındaki özelliklerle görülen eser insanda duygu uyandırır. (Sherman, 1994: 123-143) Tek başına görülen güzellik bir

şey ifade etmez, der Quatremere, ancak etrafında tarih, çevreleyen koşullar bağlamında duygu uyandırır. Bu tartışmalar giderek yaygınlaşan sanal müze uygulamalarını etkilemektedir. Çünkü sanal müze tecrübesi eğitim alanında öne çıkmaktadır. Birçok müze sanal müze uygulamasını eğitim amaçlı kullanmaktadır. Sanat müzeleri açısından sanal müze gezintisi daha kolaydır. İmajlar ve metinler daha iyi bilgi akışı içinde verilebilir.

Sanal müzelerde ziyaretçiler imajlara, metinlere, seslere ya da filmlere istedikleri zaman ulaşabilirler. Bu medyanın ulaşılabilirliği bazı durumlarda sadece internet üzerinde var olan müzelerin yaratılmasına hatta bazı sanat müzelerinin de sadece çevrimiçi koleksiyonlar yaratmalarını sağlamıştır. Ancak, dijital ve sanal medyanın çok kolay iyi ya da kötü yola yönlendirilebileceği için, eserlerin orijinalliği her zaman soru işareti olarak kalacaktır. Bu nedenle genellikle sanal müzeler sanat müzeleri olarak işlevsel olmak yerine teknoloji ya da sadece eğlenmeye dayalı müzeler üzerinde uygulamalara gitmektedir. (Henning 2006, 302-318)

Kolay ulaşılabilir sanat eserinin etkisini kaybetmeden sunulması ise sanat eserinin orijinalliğini her zaman sorgulanır kılmıştır. Yine de bir çok sanat müzesinin sanal müze uygulamasını tercih ettiği görülmektedir. Bunun nedeni genellikle ziyaretçiye ulaşma oranlarıdır.

2. Sanal müzelerde eserlerin ziyaretçiyle ilişkisinin önemi

Bir müze, ister sanal, ister fiziksel olsun, ziyaretçileriyle dolaysız bir ilişki kurma konusunda yetkin olmalıdır. Çağdaş sanat müzeleri eserlerini topluma daha iyi anlatmak ve sanat eserlerinin kişisel olarak doğru deneyimlenmesi için sanal müze ve dijital alanda müze tecrübesini de bu nedenle artırmışlardır. Bu durum sadece sanat eseri ve ziyaretçi arasındaki ilişkiyi desteklemekle kalmaz, farklı sanat eserlerinin birbirleri ile olan ilişkisini de etkiler. Örneğin, bir çağdaş sanat müzesinde yerleştirme (enstalasyon) eseriyle, heykel eserinin yan yana getirilmesi, özellikle de retrospektif ya da karma sergilerde iki eser arasında oluşan sessiz bir diyalogun da doğuşuna neden olur. Böylece, her iki sanat eseri de kendi dünyasında daha anlamlı bir hale gelir ve bu anlam ziyaretçinin eserleri anlamasını kolaylaştırır. Heidegger sanat Eserinin Kökeni'nde, sanat objeleriyle değil, insanların ilişkide olduğu her objenin birbiriyle olan ilişkisine de değinir. Sanat eserinin ziyaretçi ile olan ilişkisine dair bu söylem önemlidir. Sanal müzelerde ve dijital ortamlarda ziyaretçiye ulaşan sanat eserleri ise daha etkin bir şekilde bilgi aktarımına tabii olabilir. Tate müzesinin çevrimiçi gezilerinde ziyaretçilerin eser izlenimi 3 dakika ile 10 dakika arasında değişir ve bu sanal gezilerde ziyaretçiler eserin obje değerinden daha çok bilgi değerine odaklanır. (Bartak, 2007: 22). Heidegger ise eserler arasındaki ve kategorileri arasındaki ilişkinin karmaşıklığıyla ilgilenir ve sahte sınırların ortadan kalkması gerektiğini savunur. (Rodrigues, 2016, 206). Bir anlamda sanal gezide

ve sanal alanda çağdaş sanat eserinin algımlarken aradaki zaman ve mekan olgusu ortadan kalkar ve böylece 'sahte sınırlar' ortadan kalkar.

Heidegger sanatın kendine ait zamanı ve mekanı olduğunu savunur. Sanat tarihe ait değildir onun kendi tarihçesi ve coğrafyası vardır. (Rodrigues, 2016, 212).

Çağdaş sanat eserleri de kendi ortamları dışında kendilerine ait bir alan ve mekan içinde tek başlarına değerlendirilebilirler. Çağdaş sanat müzelerinin, eserleri herhangi bir zamana ya da mekana uygun konumlandırılmalarına gerek yoktur. Bunun yerine eserleri farklı eserlerle bir araya getirerek hem birbirleri arasındaki ilişkiyi, hem de ziyaretçi ile ilişkilerini güçlendirmeleri yeterli olabilir.

Sonuç ve değerlendirme

Özellikle de çağdaş sanat müzeleri eserlerin doğru anlaşılması için sanal müze alanında daha kolay ve daha elverişli hale gelecektir. Sanal alanda yapılan geziler, bilgi akışını hızlandırarak daha etkin bir ziyaretçi ve sanat eseri ilişkisi doğurmaktadır. Ayrıca, çağdaş sanat eserlerine dair alınan bilgileri de daha etkin hale getirmektedir. Eserlerin anlamları kaybolmak yerine, ortaya çıkmaktadır çünkü çağdaş sanat eseri sergilenmek için özel bir alana ihtiyaç duymayabilir. Hatta, bir çağdaş sanat eserini dört duvar arasında sergilemek yerine farklı alanlarda sergilendiğini de görebiliriz. Özellikle gerçekleştirilen büyük enstalasyonlar ve heykel eserlerinde, kavramsal alanda eseri anlamının önceliğinin olduğunu fark eden ziyaretçi için, eserin gerçekliğinin yanı sıra, bilgisi de önem taşır ve eserin bilgisi, nasıl ve ne koşullarda üretildiği sanal olarak kolaylıkla ulaşılabilir bir bilgi haline gelmiştir. Sanal müzelerde çağdaş sanat eserlerinin zaman ve mekan kısıtlaması olmaksızın kendi tarihçelerini ve kendi dünyalarını yarattıklarını gözlemlemek mümkündür. Heidegger'in sanat eserlerinin öncelikle kendi başlarına ve kendi dünyalarında var olmaları gerektiği düşüncesi böylece desteklenmiş olur.

Kaynakça

- Karp, Cary, (2004) Digital heritage in digital museums, Museum international 56.1-2, 45-51, s 62.
- Gilmore, A. and Rentschler, R. (2002), "Changes in museum management: A custodial or marketing emphasis?", Journal of Management Development, Vol. 21 No. 10, pp. 745-760.
- Erbay, Mutlu. Müzelerde Sergileme ve sunum Tekniklerinin Planlanması, 2011, Beta Yayınları.
- Hagberg, G. (2016). Word and Object: Museums and the Matter of Meaning. Royal Institute of Philosophy Supplement, 79, 261-293, s 261.
- Rodrigues, A. (2016). People and Things: Questions Museums Make us Ask and Answer. Royal Institute of Philosophy Supplement, 79, 199-216.

Emirboğa, Emel. Sanal Müze Ziyaretlerinin Öğrencilerin Bilişsel ve Duyuşsal Kazanımları Üzerindeki Etkisi. YÖK tez merkezi, 2013, s 22.

Hegel, G.W.F Hegel's Aesthetics: Lectures on Fine Arts. Çev: T. M. Knox. Oxford; (The Clarendon Press, 1975, s. 10.

Sherman, Daniel J. "Quatremere/Benjamin/Marx: Art museums, aura, and commodity fetishism." Museum culture: Histories, discourses, spectacles, 1994, 123-143, s 134.

Henning, Michelle. New media: A companion to museum studies, 302-318. 2006, s 307.

Bartak, Amelia 2007, The departing train: on-line museum marketing in the age of engagement. In Rentschler,

Ruth and Hede, Anne-Marie (ed), Museum marketing: competing in the global marketplace, Elsevier, Amsterdam, Netherlands, pp.21-34.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**MÜZE YÖNETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS
MÜZE YÖNETİMİ II. ÖĞRETİM TEZSİZ YÜKSEK LİSANS
KAYITLARI AÇILMIŞTIR.**

BAŞVURU TARİHLERİ 23 ARALIK 2019-03 OCAK 2020

**LİSANS ÜSTÜ PROGRAMLARA ONLİNE BAŞVURU İŞLEMLERİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ İNTERNET SİTESİ ÜZERİNDEN YAPILACAKTIR.**

KILAVUZ İÇİN ADRES :

[HTTP://CDN.İSTANBUL.EDU.TR/FILEHANDLER2.ASHX?F=B-BAHAR-LİSAN-SUSTU-KLAVUZ-DONUSTURULDU_637109641514513775.PDF](http://cdn.istanbul.edu.tr/filehandler2.ashx?f=b-bahar-lisan-sustu-klavuz-donusturuldu_637109641514513775.pdf)

NOT: YÜKSEK LİSANS PROGRAMLARINA (TEZLİ) BAŞVURACAK ADAYLARIN LİSANS NOT ORTALAMALARININ (AGNO/CGPA) EN AZ 100 ÜZERİNDEN 60 OLMASI GEREKMEKTEDİR. TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMINA BAŞVURACAK ADAYLARIN EN AZ ALES 65 PUAN VEYA EŞDEĞERLİĞİ PUAN ALMALARI (EA VE SÖZEL) VE YABANCI DİL SINAVINDAN (EN AZ 50 VE EŞDEĞERLİĞİ PUAN) BAŞARILI OLMALARI GEREKMEKTEDİR.

II. ÖĞRETİM TEZSİZ YÜKSEK LİSANS PROGRAMLARINA BAŞVURACAK ADAYLARIN LİSANS NOT ORTALAMALARININ (AGNO/CGPA) EN AZ 100 ÜZERİNDEN 50 OLMASI GEREKMEKTEDİR. TEZSİZ YÜKSEK (II. ÖĞRETİM VE UZAKTAN EĞİTİM) LİSANS PROGRAMINA BAŞVURACAK ADAYLARDAN ALES VE DİL PUANI ŞARTI ARANMAMAKTADIR.

PROF. DR. FETHİYE ERBAY

SÜLEYMANİYE MAHALLESİ BESİM ÖMERPAŞA CAD. DEVLET ARŞİVLERİ BİNASI. A BLOK NO: 7/1 34116 FATİH / İSTANBUL
TELEFON : +90 2124402000 SBE@ISTANBUL.EDU.TR